

Povestiri dintre rafturi

Tabula Legum Bibliothecariorum

de Gabriel Zănescu

În vechea casă a lui Samuil Teleki, colecțiile lui se arată, prin amabilitatea directorului actual, oricărui om cu interes pentru cultură - încuindu-se în urmă, după un vechi obicei, ușile de fier. Cele mai rari produse ale imprimeriei, începând cu vechile Biblii, se înșiră pe rafturi supt linia portretelor altei epoci, pe când deasupra se boltește acoperișul crăpat de ani. E o expoziție, și nu poate fi o sală de lucru, cum e cazul și la Battyanum din Alba Iulia. Nu se face foc iarna. Întreținerea e în sama familiei, care cu greu poate să ție acestei nobile fundații însemnătatea și rolul la care o menise întemeietorul.

(Nicolae Iorga, *Pagini alese din însemnările de călătorie prin Ardeal și Banat*, ed. îngrijită de Lucian Cursaru, vol. 2, București, Ed. Minerva, 1977, p. 182)

*In domo humaneae nobilitatis hungaricae opera vetusti tempore moravi.**

(Însemnare a lui N. Iorga în cartea de aur, *apud* Dimitrie Poptămaș, *De la biblioteca tradițională la biblioteca publică modernă*, în *LIBRARIA. Studii și cercetări de bibliologie*, Biblioteca Județeană Mureș, 2002)

Sursa foto: <https://www.artline.ro>

Eu, Sz. R. B. Conte Széki Teleki Sámuel, cu sânguință, stăruință și cu multă cheltuială am adunat colecțiile bibliotecii, începând cu vârsta de optsprezece ani și am înzestrat-o cu toate cele necesare, iar dacă voi mai trăi o voi dezvolta în continuare cu un muzeu de științe ale naturii. Această bibliotecă am creat-o laolaltă cu colecția de cărți a iubitei mele soții, Iktari Bethlen Zsuzsanna, adunate de ea cu multă stăruință în timpul vieții, cărți pe care a dorit să le adauge, ca ultimă dorință exprimată în folosul urmașilor, al cetățenilor și în folosul științei. Astfel, bazându-mă pe loialitatea urmașilor mei și dorind prin aceasta ca cele scrise de toți savanții și cărturarii să devină o comoară comună - aduc următoarele legi), respectiv poruncesc:

I

Să fie tutori ai acestei bibliotecii - moștenitorii legali menționați în testament, adică cei care au primit dreptul de proprietate. Acesta, întrucât cinci dintre fii mei mai în vârstă au murit, cel rămas în viață Ferenc, după aceea în ordine nepoții și dintre descendenți înainte bărbații, apoi femeile [începând] cu cel mai în vârstă, iar dacă nu va fi posibil atunci următorul ca vârstă sau tutorele acestuia, cu acordul rudeniilor și supervizarea conducerii Consistoriumului Reformat.

II

Moștenitorii mei să nu împartă niciodată cărțile între ei. Cărțile împrumutate trebuie restituite pe baza jurămintelor scrise și semnate. Să fie obligați să dea în scris că nu vor înstrăina cărțile. Cărțile să fie păstrate în cea mai bună stare și în stare bună să se restituie. În acest fel este permisă folosirea cărților bibliotecii.

III

Tutorele bibliotecii să-și aleagă un paznic devotat, harnic și priceput, care se obligă prin jurământ să își îndeplinească cu precizie și corect sarcinile; să i se dea un salariu cinstit din banii lăsați prin testament în acest scop și să angajeze pe lângă acesta un bibliotecar și un ajutor de încredere.

* În casa cultivatei nobilimi maghiare am admirat opera timpurilor trecute.

IV

Întreaga mea bibliotecă, împreună cu colecțiile de la științele naturii, rânduite și înregistrate conform catalogului, să fie păzite cu grijă în casa mea de la Târgu Mureș și să fie predate în bună stare urmașilor. Să fie păzite de praf, mucegai, murdărie, șoareci și molii iar focul și lămpile cu lumânări să nu treacă pragul niciodată!

V

Tutorele bibliotecii să ceară anual, vara, inventarierea și verificarea cărților și a colecției de Științele Naturii. La aceste inventarii și verificări să fie aduși pentru a participa doi martori dintre moștenitorii viitori și din partea bisericii un profesor de specialitate priceput și de încredere.

În caz de neglijență, supraveghetorul, bibliotecarul sau paznicul Bibliotecii să fie chemat la tribunal pentru judecată.

VI

Biblioteca și muzeul să fie deschise în anumite zile și ore stabilite pentru cei care studiază și cercetează lucrări științifice și pentru vizitatorii care doresc să citească.

Cărțile pentru cei dornici să citească vor fi eliberate pe baza semnăturii, a cărții de identitate și a adresei precise.

O singură carte va fi înmănată și se va folosi la Sala de Lectură, de unde să n-o scoată afară, să n-o schimbe, să n-o rupă, să n-o strice, să nu o înlocuiască, să n-o fure!

După lectură, cărțile vor fi cerute înapoi, verificate minuțios și așezate la locurile lor.

Cine nu s-a conformat cerințelor, nu va mai avea acces la Bibliotecă.

VII

Cărțile interzise de regim să fie despărțite de celelalte, adunate toate și închise după gratii, iar accesul la acestea să fie dat numai celor cu o gândire și o judecată matură, respectiv cercetători, profesori, doctori sau persoane oficiale.

VIII

Tu, cel care vrei să folosești biblioteca, în aceasta și pentru cinstirea Muzelor, să pășești respectuos. Pe Responsabilul Bibliotecar salută-l, vorbește-i cu blândețe, în mijlocul Bibliotecii oprește-te, rafturile nu le mișca, nu atinge și nu scoate de la locurile lor cărțile și colecția de Științele Naturii.

Filele cărților împrumutate și coperta nu le umple cu notițe, cu linii, cu figuri, nu le mânji cu cerneală, cu ulei sau cu apă, nu le stropi, nu le răsfoi cu scuipat pe degete, nu te scobi în nas cu degetele, să nu murdărești cartea cu mucii. Să nu mototolești, să nu îndoi și să nu rupi paginile cărților și să nu le atingi cu mâini nespălate sau unsuroase. Să nu te sprijini cu coatele pe cărțile deschise și nu te așeza cu capul pe carte! Înapoiază cărțile citite cu frumusețea lor, cum le-ai primit! Nu fuma în bibliotecă, să nu-i deranjezi pe ceilalți, fii cuviincios! Nu te certa, abține-te de la polemici!

IX

Celor care nu se vor supune acestor reguli să le fie interzis accesul și să fie excluși din evidențele bibliotecii și ale muzeului.

Aceasta este voința mea, porunca și ultimul meu cuvânt!

Anul 1798

Viena

Update

Biblioteca a fost deschisă publicului în anul 1802. Regulile privind utilizarea bibliotecii, lectura și comportamentul

cititorilor au rămas neschimbate: se citește doar în sala de lectură, cărțile se verifică la restituire.

La inventarul din 2010 s-a constatat lipsa a 538 de documente (sec. XVI-XX) și urma să se constituie o comisie rogatorie internațională pentru evaluarea pagubelor. În anul

2015, pe parcursul cercetării penale, s-a aflat că în perioada 1967-2010 nu s-a făcut nici un inventar, iar un proces-verbal de constatare alcătuit de o comisie a bibliotecii în 1967 arăta că „între anii 1948 și 1960 s-au făcut epurări de cărți din fondul Bolyai, [atașat fondului Teleki] la ordinul ministrului învățământului, fără să se facă formele corespunzătoare de scădere în inventar”.

Johann Michael Millitz: Teleki Sámuel, 1766
Sursa foto: telekiteka.ro

Regulile, redactate în limba latină, se află în volumul al doilea al catalogului de bibliotecă din anul 1800. (Bibliothecae Samuelis Com. Teleki de Szék. Pars Secunda. Viennae, 1800. VII-XII.). Textul de față se bazează

pe traducerea în limba maghiară din volumul lui Deé Nagy Anikó. Mulțumiri pentru ajutor lui Ioan Muntyan (Biblioteca Centrală Universitară „Eugen Todoran” Timișoara) și lui Emeric Vamoș (Biblioteca Județeană „Sorin Titel” Timișoara)

Citiți mai mult:

Călin Ovidiu Pop, *Primul document privind conservarea colecțiilor Bibliotecii Teleki: „Tabula Legum Bibliothecarum*, in *LIBRARIA. Studii și cercetări de bibliologie*, Biblioteca Județeană Mureș, 2002, <http://www.diacronia.ro>.

Deé Nagy Anikó, *Teleki sámuel és a teleki-téka*, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest 1976. <http://mek.oszk.hu/14800/14822/14822.pdf>.

Dimitrie Poptămaș, *De la biblioteca tradițională la biblioteca publică modernă*, in *LIBRARIA. Studii și cercetări de bibliologie*, Biblioteca Județeană Mureș, 2002.

Ileana Sandu, *Comisie rogatorie internațională pentru dispariția cărților de la Biblioteca Teleki – Bolyai*, <http://www.cuvantul-liber.ro/news,07-11-2015>

Orbán János, *Teleki Sámuel marosvásárhelyi könyvtáráról és gyűjteményeiről*, http://real.mtak.hu/74704/1/OrbanJ_MKsz_17_4_updf.

Biblioteca „Teleki-Bolyai”, un fond de carte extraordinar și povești pe măsură, <http://www.zi-de-zi.ro>.

Documente si carti vechi, disparute de la Biblioteca "Teleki-Bolyai" din Targu Mures, <https://www.artline.ro>.

Sursa foto:
http://laszlo.ro/kepeslapok/index.php?p=galerii&p_type=news